

CHET TILI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Yusupov Rajab Rasul o'g'li

Fan va Texnologiyalar universiteti,

Tillar kafedrasida ingliz tili o'qituvchi

Annotatsiya. Mazkur tadqiqotda chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va metodlari tahlil etilgan bo'lib, bu jarayonda o'qituvchilarning kasbiy o'sishiga, ularning pedagogik faoliyatiga yangi yondashuvlarni qo'llashga alohida e'tibor qaratilgan. O'qituvchilarni o'qitishning yangi usullari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, ular bilan samarali muloqotda bo'lish, o'qituvchilarning psixologik ehtiyojlarini qondirish va individual yondashuvni amalga oshirish muhim masalalardan hisoblanadi.

Ushbu ilmiy ish, chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini oshirishga qaratilgan metodologik tavsiyalarni ishlab chiqishga, ularni o'quv jarayonida yuqori samaradorlikka erishishlariga ko'maklashishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: chet tili, o'qituvchi, til, kasbiy kompetentlik, malaka, metodika.

Аннотация. В исследовании анализируются основные направления и методы развития профессиональной компетентности преподавателей иностранных языков, особое внимание уделяется профессиональному росту преподавателей и применению новых подходов в их педагогической деятельности. Важными вопросами являются использование новых методов обучения педагогов и информационно-коммуникационных технологий, эффективное общение с ними, удовлетворение психологических потребностей учащихся, реализация индивидуального подхода.

Целью данной научной работы является разработка методических рекомендаций, направленных на повышение профессиональной компетентности преподавателей иностранных языков и достижение ими высокой эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: иностранный язык, преподаватель, язык, профессиональная компетентность, квалификация, методика.

Annotation. This study analyzes the main directions and methods of developing the professional competence of foreign language teachers, paying special attention to the professional growth of teachers and the application of new approaches to their pedagogical activities. The use of new methods of training teachers and information and communication technologies, effective communication with them, meeting the psychological needs of students and implementing an individual approach are important issues.

This scientific work is aimed at developing methodological recommendations aimed at increasing the professional competence of foreign language teachers and helping them achieve high efficiency in the educational process.

Key words: foreign language, teacher, language, professional competence, qualification, methodology.

KIRISH

Chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish — zamonaviy ta'lim tizimida muhim ahamiyatga ega bo'lgan masalalardan biridir. Ushbu jarayon, o'qituvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini yangilash va takomillashtirish orqali ularning pedagogik faoliyatining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Chet tili o'qituvchisi nafaqat tilni mukammal bilishi, balki ta'lim jarayonida innovatsion metodlar va texnologiyalarni qo'llash, o'qituvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'lim berish, va til o'rgatishning ijtimoiy va madaniy kontekstini chuqur tushunish kabi kompetensiyalarni rivojlantirishga ham muhtoj.

Chet tili o'qituvchisi kasbiy kompetentligi, o'qitish metodikasidan tortib, pedagogik psixologiya, kommunikativ ko'nikmalar, axborot texnologiyalari, hamkorlik va muammolarni hal etish qobiliyatlari bilan bog'liq. Ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish, o'qituvchilarning ta'lim jarayonida samarali ishlashini ta'minlash, shuningdek, o'qituvchilarning tilni o'zlashtirish va kommunikatsiya mahoratini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi.

Kasbiy kompetentlik — bu shaxsning ma'lum bir sohada, ayniqsa o'zining professional faoliyatida muvaffaqiyatli ishlash uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka, qobiliyat va shaxsiy fazilatlarining to'plamidir. Kasbiy kompetentlik biror sohada faoliyat yurituvchi mutaxassisning o'z ishini samarali va sifatli bajarishi uchun zarur bo'lgan barcha bilim va ko'nikmalarni o'z ichiga oladi [1].

Kasbiy kompetentlik quyidagi asosiy komponentlardan tashkil topadi:

1. *Bilimlar*: O'qituvchi yoki mutaxassis o'zining kasbi bilan bog'liq nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishi kerak. Bu bilimlar kasbiy faoliyatda yuzaga keladigan vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishga imkon beradi.

2. *Ko'nikmalar*: Kasbiy kompetentlik nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi. Masalan, muayyan kasb uchun maxsus texnik ko'nikmalar, analitik fikrlash, muammolarni hal qilish kabi amaliy ko'nikmalar.

3. *Malakalar*: Kasbiy malakalar o'qituvchi yoki mutaxassisning o'z sohasida samarali faoliyat yuritishi uchun kerak bo'lgan turli darajadagi maxsus malakalardir. Bu malakalar vaqt o'tishi bilan rivojlanadi va yangilanadi.

4. *Shaxsiy fazilatlar*: Kasbiy kompetentlik shaxsning professionallik darajasiga, uning mas'uliyat, tashabbuskorlik, o'ziga va boshqalarga bo'lgan ishonch, jamoada ishlash qobiliyatiga bog'liq bo'lgan shaxsiy fazilatlarini ham o'z ichiga oladi.

5. *Ijtimoiy kompetentlik*: Bu, ayniqsa ta'lim sohasida, boshqalar bilan samarali muloqot qilish, hamkorlik, empatiya, tushunish va o'zaro hurmatga asoslangan ishlashni o'z ichiga oladi [2].

Kasbiy kompetentlik odamning o'z ishini yuqori darajada bajarishi uchun zarur bo'lgan har bir elementni o'z ichiga oladi va kasbiy rivojlanishning asosiy poydevorini tashkil etadi. O'qituvchilik, muhandislik, tibbiyot yoki boshqa sohalarda bu kompetentlik ko'p hollarda muvaffaqiyatli ishlash va professional yuksalishning asosiy omili sifatida qaraladi.

O'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda bir qator muhim tendensiyalar mavjud:

- Pedagogik faoliyatning mohiyatidagi o'zgarishlar;
- Bilimga yo'naltirilgan pedagogik faoliyatdan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmalarga o'tish va pedagogik o'zaro munosabatlar jarayonida madaniyatni shakllantirish;
- Pedagogik faoliyatning ilmiy intensivligini oshirish;
- Pedagogik tadqiqotlarning fundamental ilmiy asoslari bilan aloqasi.

O'qituvchining kasbiy malakasini shakllantirishning asosiy shartlari sifatida quyidagilarni keltirish mumkin:

- Zamonaviy pedagogik fanlar, fundamental bilimlar va texnologiyalar ta'limning mazmuni, darajasi va sifatiga ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchining kasbiy malakasini shakllantirishning birinchi sharti sifatida o'zini o'zi baholash va o'zini anglash qobiliyati rivojlantirilgan shaxsni tarbiyalash muhimdir.
- Oliy ta'lim tizimining o'ziga xosligi talabalarning ta'lim sub'yektlari sifatidagi xususiyatiga asoslanadi, bu esa ularning oliy ta'lim muassasasida faoliyatni ongli tarzda o'zlashtirishi bilan izohlanadi. Bu jarayonni "nima uchun?" (maqsad), "nima?" (tarkib), "qanday?" (usul) kabi savollar orqali tushuntirish mumkin.
- Ta'lim sub'yektining atrofdagi dunyo bilan o'zaro aloqasi jarayoni doimiy ravishda yuzaga keladi, uning natijasi esa ongning o'zgarishi va shaxsiyatning rivojlanishiga olib keladi.
- Shaxsning faoliyatga bo'lgan ehtiyoji, faoliyat jarayonidan va uning natijalaridan qoniqish hissi, qiyinchiliklarni yengish va muammolarni muvaffaqiyatli hal qilish istagi, shaxsning o'z imkoniyatlarini namoyish etish ehtiyoji bilan bog'liq.

O'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish, zamonaviy ta'lim tizimining samarali ishlashida asosiy ahamiyatga ega. Bu jarayonning muvaffaqiyati pedagogik faoliyatning mohiyatidagi o'zgarishlar, ta'limning shaxsga yo'naltirilgan paradigma asosida olib borilishi, ilmiy intensivlik va pedagogik tadqiqotlar bilan

aloqaning o'zgarishiga bog'liq. O'qituvchining kasbiy malakasi nafaqat uning bilim va ko'nikmalarini, balki shaxsiy rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning asosiy shartlari zamonaviy pedagogik fanlar, fundamental bilimlar va innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirishga asoslanadi. Bu jarayonda o'zini o'zi baholash va o'zini anglash qobiliyati, talabalarning faoliyat jarayonida ongli qarorlar qabul qilishi va shaxsiyatning rivojlanishiga e'tibor qaratiladi.

Shu bilan birga, o'qituvchining o'z faoliyatida yuqori natijalarga erishishi uchun, uning faqat kasbiy bilimlari emas, balki shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini ham rivojlantirish zarur. Faoliyat jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilish qobiliyati, shaxsning imkoniyatlarini to'liq ochib berish istagi va o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan intilish bu jarayonning muvaffaqiyatini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Umuman olganda, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish — bu uning nafaqat ta'lim sohasidagi bilimlarini, balki shaxsiy fazilatlarini va pedagogik faoliyatdagi ehtiyojlarini ham to'g'ri yo'naltirishga qaratilgan kompleks jarayondir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Махкамова Г.Т. Формирование межкультурной компетенции студентов филологического вуза (английский язык): дис. ... докт. пед. наук. – Т., 2011. – 335 с.
2. Тимохина Е.В. Методика формирования профессионально коммуникативной компетенции будущего учителя иностранного языка: Дис. ... канд. пед. наук – Нижний Новгород, 2015. – 176 с.
3. Hamdamov E. E. Technology Forming the Gnostic Competence of Future Teachers of Foreign Language. Bulletin of Gulistan State University. 2021.